

GEMEENSCHAP

DE WERELD

In de etalage

Quintus

Grafisch atelier verhuist naar Quintus

Ambachtelijke druktechnieken nieuw leven ingeblazen

door Tabitha Last-Wilderdijk

Het jaar 2020 stond in het teken van een unieke verhuizing. De werkplaats van stichting Grafisch Atelier Kampen (GRAK) kreeg een nieuw onderkomen binnen de poorten van Quintus, centrum voor kunst en kunsteducatie aan de Vloeddijk 38. Op 27 november 2020 werd de nieuwe Quintus Grafiekwerkplaats door kunst- en cultuurwethouder Irma van der Sloot officieel geopend: 'Om trots op te zijn. Hiermee blijft niet alleen een onderdeel van de Kamper geschiedenis bewaard, maar ook een stukje ondersteuning voor zowel de amateurkunst als de professionele kunstenaars.'

GRAK

Grafiek is een verzamelnaam voor grafische druktechnieken, oorspronkelijk bedoeld om een oplage van dezelfde afdrukken te maken met behulp van een drukpers. Met de uitvinding van de boekdrukkunst ontstond de behoefte om illustraties aan boeken toe te voegen. Dit werd eerst met houtsnedes en later met gravures in metaal gedaan. Uiteindelijk ontdekten ook de kunstenaars het voordeel van de druktechnieken door prenten in oplage te drukken en te verkopen. Sindsdien worden de ambachtelijke druktechnieken zoals houtsnedes, lino'snedes, etsen, zeefdrukken en litho's vooral als kunstvorm ingezet.

In de jaren tachtig ontstond bij een aantal studenten grafiek van de Christelijke Academie voor Beeldende Kunsten in Kampen het idee om een grafische werkplaats op te richten waar zij ook buiten schooltijden of na hun studie konden werken. Met hulp van grafiekdocenten werd eerst een tijdelijke ruimte gevonden in het voormalige Schuttersmagazijn bij de Hof van Breda. In januari 1983 ging de stichting Grafisch Atelier Kampen officieel van start. Hoofddoelstelling: 'Het verlenen van steun op het gebied van de grafische vormgeving aan instellingen, groepen en personen die werken vanuit een creatieve bevoegdheid.' Een paar maanden later verhuisde het GRAK naar

De Grafiekwerkplaats in een voormalig fietsenschuurtje op het binnenplein van Quintus. Foto Tabitha Last (2021).

een meer definitief onderkomen in een deel van het pand Hofstraat 120, de voormalige verkeerskazerne van de gemeente Kampen.

Vertrek kunstacademie

Het 25-jarig jubileum in 2008 werd groots gevierd, met onder meer een drukbezochte reünie en de uitgave van het fraaie boekwerk *Zilver* (Kampen 2009). Omdat het onderkomen aan de Hofstraat 120 was gesloopt voor de bouw van de nieuwe bioscoop, was het grafisch atelier ondertussen opnieuw verhuisd naar het voormalige stadskantoor van Kanis & Gunnink aan de Hofstraat 78. Voormalig GRAK-voorzitter Jan Nuij: ‘Stichting Grafisch Atelier Kampen werd in 1983 opgericht om ruimte en faciliteiten te bieden aan professionele kunstenaars. In de goed geoutilleerde werkplaats konden zij tegen een vergoeding de ambachtelijke grafische technieken als zeefdruk, hoogdruk, diepdruk, steendruk en boekbinden beoefenen. Maar na het vertrek in 2003 van de kunstacademie van Kampen naar Zwolle nam het aantal kunstenaars helaas af. Daarnaast werd het GRAK volledig door vrijwilligers bestuurd en georganiseerd. Tegelijkertijd dreigen de klassieke druktech-

Na maanden van klussen en verhuizen, hebben voormalig GRAK-leden Tim Kok (links) en Jan Nuij (rechts) eindelijk tijd om eigen prenten door de persen te laten rollen in de nieuwe Quintus Grafiekwerkplaats. *Andrea Veldman.*

nieken te verdwijnen door de opkomst van digitale reproductietechnieken. Grafiekwerkplaatsen worden steeds zeldzamer. Het GRAK was niet langer toekomstbestendig, maar de faciliteiten en kennis die in 35 jaar waren opgebouwd, zijn industrieel erfgoed dat behouden moest blijven. Dat is gelukt door de samenwerking met Quintus.'

Quintus Grafiekwerkplaats

In het voorjaar van 2020 is hard gewerkt aan de verbouwing van het fietsschuurtje op de binnenplaats van Quintus. In enkele maanden tijd is de opslagschuur met veel liefde omgetoverd tot sfeervolle grafiekwerkplaats. 'Kampen heeft met de grafiekwerkplaats, haar kunstenaars en vrijwilligers, de gereedschappen en de verzamelde kennis iets unieks in handen dat we graag in stand willen houden en verder brengen', meent Quintusdirecteur Hendrik Jan Houtsma. 'Met de verhuizing naar ons kunstencentrum blijft de grafiekwerkplaats niet alleen behouden, maar wordt de werkplaats ook doorontwikkeld. Quintus ziet mogelijkheden om de kennis van de deskun-

dige vrijwilligers en kunstenaars om te zetten in kunsteducatie voor scholieren, amateurkunstenaars en andere geïnteresseerden via cursussen en workshops. Daarmee worden de ambachtelijke druktechnieken onder de aandacht gebracht van een nog groter publiek en wordt dit immaterieel, industrieel erfgoed bewaard en nieuw leven ingeblazen.' Jan Nuij vult aan: 'In deze nieuwe grafiekwerkplaats is het mogelijk om grotere groepen te ontvangen zoals scholieren en cursisten. Ook de ruime openingstijden van Quintus geven meer mogelijkheden in het gebruik van de grafiekwerkplaats. Bijvoorbeeld voor de professionele kunstenaars uit Kampen maar ook uit andere regio's in Overijssel, Flevoland, Noordoostpolder, Drenthe, Gelderland en Utrecht.'

Opening met zeefdruk

In het najaar van 2020 lieten de eerste kunstenaars hun werken van de persen rollen en waren de eerste workshops - ondanks de coronamaatregelen - binnen een mum van tijd volgeboekt en 27 november volgde als gezegd de officiële opening door wethouder Irma van der Sloot. Houtsma: 'Vanwege de coronamaatregelen in een klein gezelschap, maar niet minder feestelijk.' Ter gelegenheid van de opening maakte Quintusdocent en kunstenaar Kirsten Offringa samen met collega-kunstenaar Sigrid Spier een unieke kleurenzeefdruk waarin de elementen avontuur, ontdekken, warmte en natuur centraal stonden. De prent werd opgebouwd uit drie drukgangen en - uiteraard - gedrukt in de nieuwe Quintus Grafiekwerkplaats in een oplage van tweehonderd exemplaren. De drukgangen staan symbool voor de ontwikkeling van de grafiekkunst in Kampen vanaf de start in het gebouw van de Christelijke Academie voor Beeldende Kunsten, vervolgens de verhuizing naar het Grafisch Atelier Kampen en tenslotte de huidige locatie bij Quintus. Klaar voor de toekomst.

Voor meer informatie over de geschiedenis van GRAK, zie het artikel 'Stichting Grafisch Atelier Kampen 35 jaar' van Geraart Westerink in de *Kamper Almanak* (2019) 113-122.